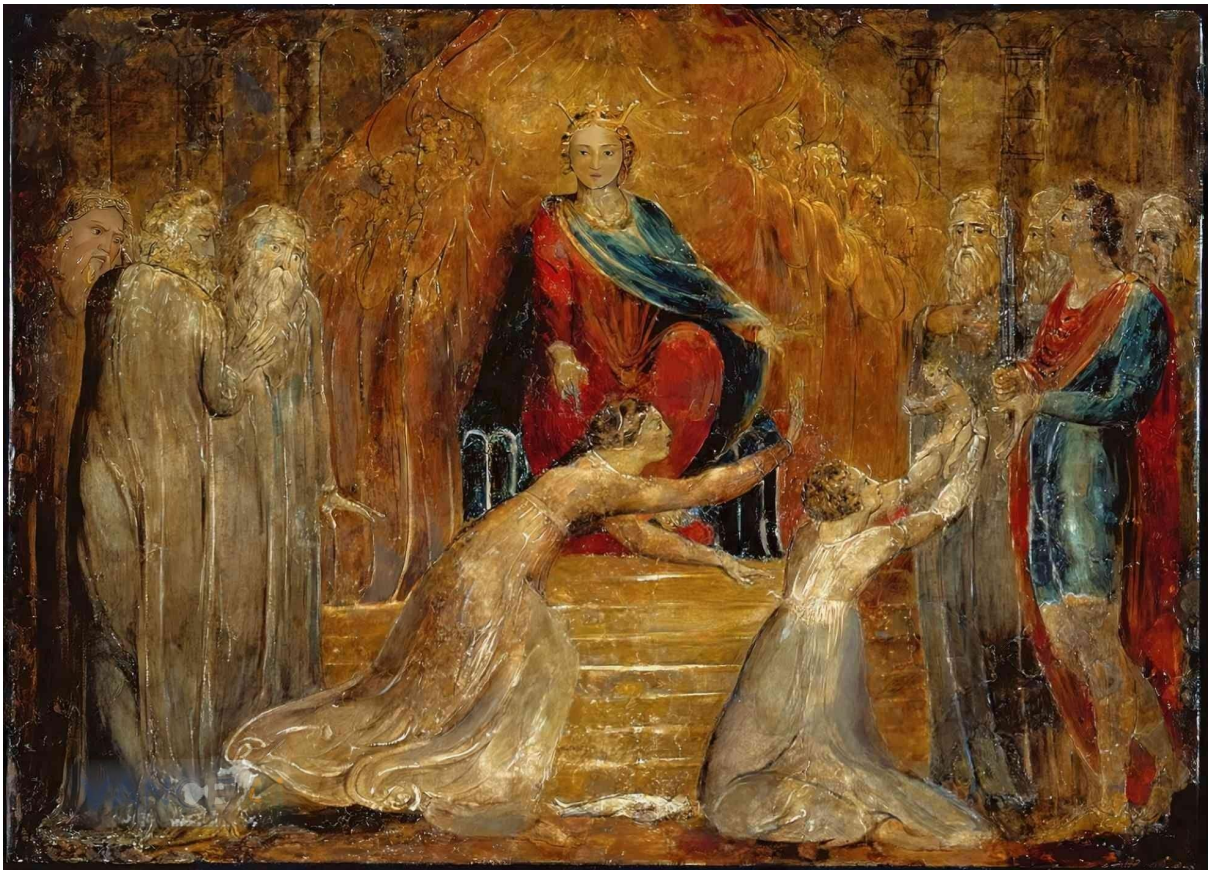

Uoverensstemmelser mellem dansk samværspraksis og menneskerettighederne

*En juridisk rapport med anbefalinger til
retssikkerhedsmæssige forbedringer.*

af Rasmus Munch Søndergaard
Advokatfuldmægtig

27. Juli 2023 - København.

William Blake - The Judgement of Solomon

Uoverensstemmelser mellem dansk samværspraksis og menneskerettighederne:

En juridisk rapport med anbefalinger til retssikkerhedsmæssige forbedringer.

© Logos og Rasmus Munch Søndergaard, 2023.

Logos er en tænketank og politisk forening.

logos-politik.dk

Om forfatteren

Rasmus Munch Søndergaard er jurist og advokatfuldmægtig, specialiseret indenfor menneskeretlige problemstillinger.

Gennem de seneste 2 år har Rasmus og hans principal, advokat Lars Borring (H) arbejdet intensivt på at introducere Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis til de danske domstole med fokus på skilsmisssager, hvor Lars Borring er en af Danmarks førende specialister.

Det ambitiøse arbejde blev iværksat, idet de første og mest grundlæggende principper fra menneskerettighedsdomstolens vidtrækkende praksis på familieområdet ikke er implementeret i det danske familieretssystem.

Rasmus er formand for den politiske tænketank, Logos, og medlem af bestyrelsen i foreningen Retssikkerhed I Forældres Trivsel, der i 2020 vandt Menneskerettighedsprisen.

Sammenfatning

Denne rapport analyserer overensstemmelsen mellem dansk retspraksis vedrørende midlertidigt samvær og principperne fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) vedrørende retten til familieliv og beskyttelse af børns tarv. Rapporten konkluderer, at de danske vejledninger strider mod EMD's praksis og principper, herunder at de danske vejledninger mangler proportionalitet, retssikkerhed og ignorerer vigtigheden af at opretholde familiens bånd.

På baggrund af principperne og retspraksis fra EMD's præsenterer rapporten anbefalinger, som skal sikre overholdelse af Danmarks internationale forpligtelser. Der anbefales specifikke retningslinjer for:

1. En hurtig indsats for genforening og fastsættelse af midlertidigt samvær med udgangspunkt i lighed i almindelige sager.
2. Pligten til at nedbringe konflikter mellem forældrene.
3. Overvåget samvær som reaktion på beskyldninger.

Indhold

Introduktion - Formål og baggrund	3
Vejledningens indhold i sager om midlertidige samværsafgørelser	3
Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis vedr. retten til respekt for familieliv	5
Konklusion	10
Anbefalinger	11
Diskussion	16

1. Introduktion - Formål og baggrund

Forældremyndighed, barnets bopæl, samvær og anden kontakt med forældre, det ikke bor sammen med, er reguleret i "Forældreansvarsloven", jf. lovbekendtgørelse nr. 1768 af 30. november 2020. Denne lov suppleres af ministeriets uddybende officielle "Forældreansvarsvejledningen", VEJ nr 10064 af 20/12/2020, som nærmere beskriver, hvordan Familieretshuset skal fortolke loven.

Familieretshuset træffer i højkonfliktsager om samvær mellem børn og forældre ikke endelig afgørelse, men står i stedet for oplysningen af sager inden disse oversendes til Familieretten, hvor en dommer træffer endelig afgørelse¹.

Det er dog Familieretshusets opgave at træffe midlertidige afgørelser omkring samværet mellem barnet og dets forældre under sagens oplysning, mens der indhentes oplysninger og foretages undersøgelser af forskellige instanser. Praksis for disse midlertidige afgørelser om samvær er blandt andet reguleret af forældreansvarsvejledningen.

Myndighederne har pligt til at beskytte børn mod vold og overgreb fra forældre. Det er dog vanskeligt med sikkerhed at finde frem til sandheden om beskyldninger, særligt fordi forældrene kan have motivation til at fremstille den anden i et lys, der er mest muligt negativt, fordi de søger en afgørelse, der er favorabel for dem selv.

Fremsættelse af gensidige beskyldninger forekommer derfor helt rutinemæssigt, men ofte uden at anklagerne har andet virkeligt indhold, end at vidne om parternes modvilje mod hinanden efter et samlivsbrud.

Hvis Familieretshuset ikke har en praksis af høj kvalitet til at behandle sådanne beskyldninger, vil det derfor give mulighed for misbrug af myndigheden og resultere i skadelige indgreb i familielivet mellem egnede forældre og deres børn, eller på den anden side, at børn ikke beskyttes tilstrækkeligt mod vold og misbrug.

Vejledningens indhold i sager om midlertidige samværsafgørelser

På trods af risikoen for ubegrundede beskyldninger, følger det af Forældreansvarsvejledningen, at ensidigt indhentede erklæringer og anmeldelser kan være tilstrækkelige til at afskære samvær under sagens behandling.

¹ Lovbekendtgørelse nr. 766 af 7. august 2019 "Bekendtgørelse af lov om Familieretshuset".

Af vejledningens afsnit 2.1.1. under overskriften "Vold og overgreb" fremgår det hvordan Familieretshuset bør reagere på påstande om vold i forbindelse med afgørelser om midlertidigt samvær. Der står:

"Der bør som udgangspunkt træffes en midlertidig afgørelse om ophævelse af samvær eller ændring af barnets bopæl, hvis påstanden om vold m.v. er tilstrækkelig underbygget eller i øvrigt virker troværdig. Ved denne vurdering kan der lægges vægt på, om forholdet er anmeldt til politiet, om der er sket underretning til kommunen, eller om der foreligger en skadestuerapport eller f.eks. krisecentererklæring"

Det følger af den pågældende formulering, at blot en beskyldning fra én part mod en anden kan være tilstrækkeligt grundlag for en total ophævelse af samvær og kontakt mellem den beskyldte og vedkommendes børn, når blot anklagerne optræder i en politianmeldelse eller i en krisecentererklæring.

En anden sektion af vejledningen understreger, at underretninger, krisecentererklæringer eller politianmeldelser kan være tilstrækkelig bestyrkelse af troværdigheden af en anklage:

"Særligt i sager, hvor en forælder er flyttet fra den fælles bopæl og f.eks. bor på krisecenter med barnet, og overgrebet er tilstrækkelig bestyrket ved anmeldelse til politiet eller kommunen eller ved en krisecentererklæring, skal Familieretshuset vejlede den pågældende forælder om hurtigt at anmode om midlertidigt at få tillagt forældremyndigheden alene."

Vejledningen beskriver på samme måde spørgsmålet om midlertidige samværsafgørelser under afsnit 7.3.2. under overskriften "Midlertidige afgørelser om ophør eller begrænsning af samvær":

"Familieretshuset skal også være opmærksom på, at der kan være behov for samtidig med en midlertidig afgørelse om forældremyndighed at træffe en midlertidig afgørelse om ophør af samvær. Det gælder særligt i sager, hvor der er fælles forældremyndighed, og den ene forælder er flyttet på krisecenter med barnet på grund af vold i familien, og volden er tilstrækkeligt bestyrket, f.eks. ved anmeldelse til politiet eller kommunen eller ved krisecentererklæring"

Vejledningernes praksis for indgreb i familieliv er for nylig blevet yderligere strammet i forbindelse med vedtagelsen af "Barnets lov", hvor Lov nr. 753 af 13-06-2023 den 23. juni 2023 vedtog følgende tilføjelse til forældreansvarsloven:

"§ 29 b. Opholder et barn sig i en boform efter §§ 109 eller 110 i lov om social service med den ene forælder, og godtgøres det, at opholdet skyldes vold eller

trusler om vold fra den anden forælder, skal der af hensyn til barnets bedste efter anmodning fra den forælder, som barnet opholder sig hos, træffes en midlertidig afgørelse om, at barnet ikke har samvær eller anden kontakt med den anden forælder. Dette gælder dog ikke, hvis det anses for bedst for barnet at have kontakt med den anden forælder.”

Konsekvenserne af den danske praksis

De pågældende afsnit, og den praksis de udtrykker, betyder, at forældre uden egentligt bevis kan miste enhver kontakt med sit barn på baggrund af rene beskyldninger fra den anden forælder, mens en sag verserer.

Ifølge Familieretshusets hjemmeside er den gennemsnitlige sagsbehandlingstid i samværssager 9 måneder. Sagsbehandlingstiden i svære sager og hvor der skal indhentes oplysninger fra flere myndigheder, må derfor forventes at tage længere tid end gennemsnittet.

Det betyder, at en afgørelse om midlertidigt samvær, der afskærer kontakt, kan resultere i en meget langvarig adskillelse af barnet fra sin forælder. Det kan resultere i uoprettelig skade på forholdet mellem forælder og barn og præjudicere uskyldiges sag i forbindelse med behandlingen af den endelige afgørelse for Familieretten. Dette er fordi, forældre får en dårligere afgørelse end, hvad der efter et brud ellers ville have været den bedste afgørelse for barnet, fordi forholdet efter adskillelsen ikke længere kan bære mere tid sammen.

Det er i mit arbejde som advokatfuldmægtig et mønster, jeg ser igen og igen og hvor det efter min overbevisning og undersøgelser af sagerne er min konklusion, at folk bliver begunstiget af selvstændigt eller gennem et krisecenter at fremsætte grundløse beskyldninger, og hvor en løgn skal være meget gennemskuelige for, at det kan give bagslag.

Dette er altså virkeligheden i dansk familieret; at helt uskyldige forældre og børn bliver udsat for dybe skader på familielivet, som en følge af vejledninger, der tillægger for stor vægt til ensidigt indhentede oplysninger og retssikkerhedsmæssigt er af lav kvalitet.

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis vedr. retten til respekt for familieliv

Retten til familieliv beskyttes af Den Europæiske Menneskerettighedskonventionens (EMRK) Artikel 8. Familieretshuset har pligt til at fortolke forældreansvarsloven i

lyset af konventionen og praksis herom fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD)².

Helt overordnet følger det af EMD's praksis, at forældre og børns nydelse af gensidigt samvær udgør en grundlæggende del af retten til familieliv³. Ifølge menneskerettighedsdomstolens praksis, skal Familieretshuset i sager om samvær foretage en afbalancering af hensynet til på den ene side barnet og på den anden side familiens og forældrenes interesser. Barnets tarv skal være det mest tungtvejende hensyn som efter en konkret vurdering kan føre til en tilsidesættelse af forældres interesser fx. i at have samvær med sit barn⁴. Ikke desto mindre skal hensynet til forældrene alligevel være et perspektiv, der skal indgå i afvej by ningen i forældreansvarssager⁵.

EMD har videre udtalt, at hovedreglen for en fortolkning om, hvad der er i barnets tarv skal være, at barnet har behov for, at dets bånd og kontakt med dets familiemedlemmer skal opretholdes og udvikles. Barnets tarv kræver, at hvis kontakten er brudt skal den aktivt søges genskabt af myndighederne⁶. Samværet skal, så vidt det er praktisk muligt, være på lige fod mellem forældrene med forbehold for lovlige begrænsninger baseret på barnets tarv⁷.

Efter menneskerettighedsdomstolens praksis betragtes det som et dybt indgreb i retten til familieliv, hvis forældre og børn totalt afskæres fra kontakt med hinanden. Et sådant indgreb i familielivet kræver klar retfærdiggørelse og skal forbeholdes til de ganske særlige og ekstraordinære tilfælde, hvor en forælder er særligt uegnet⁸ til at tage vare på barnet, eller hvor der er holdepunkter for, at kontakt mellem forælder og barn vil skade barnets helbred og udvikling⁹. Nationale domstole gives frirum for afgørelser om forældermyndighed, mens afskærelse af kontakt af EMD underlægges en snæver skønsmargin¹⁰. Dette betyder, at EMD i disse tilfælde stiller større krav til danske myndigheder for ikke at krænke konventionen.

Midlertidigt samvær og positive forpligtelser

Familieretshusets forpligtelse til at genforene børn, der har fået afbrudt kontakten med en forælder gælder også i tilfælde, hvor det fx er barnets anden forælder, der

² Jens Elo Rytter "Er Menneskerettighedsdomstolens praksis folkeret eller en del af dansk ret?" artikel i Juristen 2021 (3), UfR 2017.3272 Ø og UfR 2021.517 H.

³ Jon Fridrik Kjølbro "Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere" (2020, 5. udgave) s. 920.

⁴ Jon Fridrik Kjølbro "Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere" (2020, 5. udgave) s. 921, EMD's dom i sagen "Neulinger og Shuruk mod Schweiz (14615/07)".

⁵ Se herom "Neulinger og Shuruk mod Schweiz (14615/07)" præmis 134.

⁶ Se herom "KB and others mod Kroatien (36216/13)" præmis 143, samt "Gnahoré mod Frankrig (40031/98)" præmis 59.

⁷ Jon Fridrik Kjølbro "Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere" (2020, 5. udgave) s. 941, se tillige "Nowakowski mod Polen (32407/13)", præmis 81.

⁸ Gnahoré mod Frankrig (40031/98)" præmis 59.

⁹ Se herom "Neulinger og Shuruk mod Schweiz (14615/07)" præmis 136.

¹⁰ Se herom "Sahin mod Tyskland (30943/96)" præmis 65.

modsætter sig eller aktivt modarbejder kontakten mellem barnet og den anden forælder¹¹.

For at overholde Menneskerettighedsdomstolens krav, skal Familieretshuset og domstolene træffe alle nødvendige foranstaltninger, som man med rimelighed kan forlange for at genforene barnet med forælderen¹². Hvis der er konflikt mellem forældrene skal Familieretshuset og andre myndigheder gøre deres ypperste for at overvinde sådanne hindringer og søge at løse parternes uoverensstemmelser¹³ fx. ved at pålægge mediation¹⁴.

Hvis et barn modsætter sig samvær med en forælder, er det et relevant forhold, men ikke i sig selv afgørende¹⁵. Retten til respekt for familieliv kræver i sådanne tilfælde, at myndighederne forsøger at identificere årsagerne til modstanden og løse problemet¹⁶. Barnets tarv kan ikke medføre, at børn gives et ubetinget veto til at beslutte, hvorvidt det skal have kontakt med dets forældre, idet børn ellers gives autoritet i deres liv, der går udover deres modenhed, ligesom et ensidigt fokus på barnets udtalelser kan udsætte barnet for fremmedgørende adfærd og påvirkning fra forældrene¹⁷.

Dog i et tilfælde, hvor en 13-årig pige havde udtrykt sit klare ønske om ikke at se sin far, havde gjort det i flere år, og hvor det at tvinge hende til at se ham alvorligt ville forstyrre hendes følelsesmæssige og psykologiske balance, fandtes en beslutning om at nægte kontakt med forælderen at være tilfredsstillende baseret på hensynet til barnets tarv¹⁸.

Tilstrækkeligheden af myndighedernes indsats bedømmes af menneskerettighedsdomstolen ud fra hurtigheden af implementeringen, idet tidens gang kan resultere i uoprettelige skader på båndene mellem barnet og den forælder, det er adskilt fra. Myndigheders langsommelighed kan derfor reelt afgøre en sag til skade for barnet¹⁹.

På grund af vigtigheden af en hurtig tidsmæssig indsats for at genforene børn med forældre, har Menneskerettighedsdomstolen i en dom, hvor den fandt krænkelse af konventionen, blandt andet begrundet dette på baggrund af myndigheders nægtelse

¹¹ Jon Fridrik Kjølbro "Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere" (2020, 5. udgave) s. 947.

¹² Jon Fridrik Kjølbro "Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere" (2020, 5. udgave) s. 947 samt "KB and others mod Kroatien (36216/13)" præmis 142.

¹³ Se herom "KB and others mod Kroatien (36216/13)" præmis 144.

¹⁴ Jon Fridrik Kjølbro "Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere" (2020, 5. udgave) s. 942.

¹⁵ Jon Fridrik Kjølbro "Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere" (2020, 5. udgave) s. 947.

¹⁶ Se herom "KB and others mod Kroatien (36216/13)" præmis 144.

¹⁷ Se herom "KB and others mod Kroatien (36216/13)" præmis 143.

¹⁸ Se herom "Sommerfeld mod Tyskland (31871/96)" præmis 64-65.

¹⁹ Se herom "KB and others mod Kroatien (36216/13)" præmis 142.

af at fastsætte midlertidigt samvær under en sags behandling²⁰. Hvis et lands lovgivning er af lav kvalitet og stiller hindringer i vejen for midlertidigt samvær under en sags behandling kan det på samme måde krænke Artikel 8²¹.

Vold og anden misbrug

En undtagelse fra den meget stærke formodningsregel om, at barnets tarv kræver, at der skal være samvær med dets forældre og at stater har forpligtelser til at bestræbe sig for at genopbygge kontakt, er i de ganske særlige og ekstraordinære tilfælde, hvor det kan siges, at en sådan kontakt vil kompromittere barnets helbred og udvikling, eller at en forælder er særligt uegnet til at tage vare på barnet²².

Staten har en positiv forpligtelse til at beskytte børn mod vold, mishandling og fysisk tugt og har pligt til at fjerne børn fra forældre, der udøver misbrug overfor dem²³. Retten til at blive formodet at være uskyldig forinden, man er fundet skyldig ved en domstol, følger af menneskerettighedskonventionens artikel 6, stk. 2.

Når der opstår begrundet mistanke eller fremsættes beskyldninger om misbrug fra forældre, kan myndighederne have pligt til at undersøge, hvorvidt den pågældende adfærd faktisk finder sted. Sådanne undersøgelser kan forekomme at være indgribende overfor forældrene, og myndighederne skal derfor påse, at undersøgelserne er proportionale og vælge det mindst indgribende middel til undersøgelsen som er relevant og tilstrækkeligt²⁴.

Den tidligere danske dommer ved Menneskerettighedsdomstolen, Jon Fridrik Kjølbro, skriver i sin lærebog om menneskerettigheder, at overvågede samvær kan være en del af de undersøgelser, og indgreb, der kan konkret kan retfærdiggøres i tilfælde af begrundet mistanke om fx vold fra en forælders side, hvis der samtidig iværksættes børnesagkyndig undersøgelse til belysning af beskyldningerne. Kjølbro skriver videre, at myndigheder enten skal tage stilling til beskyldningernes rigtighed eller se bort fra dem²⁵.

Når myndigheder træffer afgørelse om, at en forælder kun kan have samvær og kontakt med sit barn gennem overvåget samvær, udgør det et indgreb i retten til respekt for sit familieliv, jævnfør konventionens artikel 8, stk. 1. Et sådant indgreb er i strid med artikel 8, medmindre det er "foreskrevet ved lov", forfølger et eller flere

²⁰ Se herom "KB and others mod Kroatien (36216/13)" præmis 148-149 + 153.

²¹ Se herom "Cristian Cătălin Ungureanu mod Rumænien (6221/14)" præmis 29-35.

²² Se herom "KB and others mod Kroatien (36216/13)" præmis 143, samt "Gnahoré mod Frankrig (40031/98)" præmis 59.

²³ Jon Fridrik Kjølbro "Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere" (2020, 5. udgave) s. 921.

²⁴ Jon Fridrik Kjølbro "Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere" (2020, 5. udgave) s. 922.

²⁵ Jon Fridrik Kjølbro "Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere" (2020, 5. udgave) s. 942.

legitime mål i henhold til artikel 8, stk. 2, og kan betragtes som "nødvendigt i et demokratisk samfund"²⁶.

I tilfælde af en begrundet mistanke eller beskyldninger om, at en forælder har forgrebet sig på sit barn, men hvor der ikke er faldet dom herom, skal myndighederne foretage en afbalancering af ovennævnte hensyn dels ved at beskytte barnet overfor risikoen for vanrøgt på samme tid med, at de skal drage omsorg for faren for at ødelægge forholdet mellem forælderen og børn ved at totalt afskære kontakten. Afbalanceringen var ifølge menneskerettighedsdomstolen tilfredsstillende udført i en sag, ved at der blev fastsat overvåget samvær på trods af beskyldningerne²⁷.

Konklusion: Uoverensstemmelser mellem Menneskeretten og den danske vejledning

1. Manglende proportionalitet og retssikkerhed

I den danske vejledning betragtes ensidigt indhentede erklæringer og anmeldelser som tilstrækkelige beviser til at afskære samvær under sagsbehandlingen. Dette betyder, at blot en beskyldning fra en part kan føre til total ophævelse af samvær og kontakt mellem den beskyldte og barnet. Dette princip står i kontrast til den europæiske menneskerettighedsdomstols praksis, der kræver klar retfærdiggørelse og snæver skønsmargin vedrørende afskærelse af kontakt mellem forælder og barn.

Det er ikke proportionalt at afskære al kontakt mellem forældre og børn udelukkende baseret på ensidigt indhentede oplysninger og beskyldninger. Ligesom at nægtelse af kontakt på baggrund af beskyldninger ikke ledsages af nogen undersøgelse omkring beskyldningernes rigtighed selvom EMD's praksis kræver det.

Ifølge EMD bør alvorlige beskyldninger, der ikke kan afvises snarere føre til overvåget samvær, hvor der er tilstedeværelse af en tredjepart for at sikre barnets sikkerhed. Ved at afskære al kontakt overskrider man den snævre skønsmargin, som EMD fastsætter for at afskære forældre og børn fra hinanden. Det er vigtigt at opretholde en afbalanceret tilgang, der tager hensyn til barnets bedste interesser og samtidig sikrer retfærdighed for både forældre og børn.

Det anbefales derfor at følge principperne fra EMD og implementere overvåget samvær som en mere passende foranstaltning i tilfælde af alvorlige beskyldninger. Dette sikrer en mere rimelig proces, hvor barnets behov for beskyttelse og forældrenes rettigheder er afbalanceret.

²⁶ Se herom "Döring mod Tyskland (40014/05)" præmis 79.

²⁷ "Döring mod Tyskland (40014/05)" præmis 83-84.

2. Manglende sikring af en hurtig indsats for genforening og midlertidigt samvær

Menneskerettighedsdomstolen understreger vigtigheden af at opretholde og udvikle båndet mellem forælder og barn. Langvarig adskillelse kan føre til uoprettelige skader på forholdet mellem forælder og barn. I dansk praksis kan midlertidige afgørelser om samvær resultere i en langvarig adskillelse, da sagsbehandlingstiden i gennemsnit er 9 måneder, og i svære sager kan det tage endnu længere tid. Dette er i modstrid med menneskerettighedsdomstolens krav om hurtig indsats for at genforene børn og forældre. Vejledningens praksis kan derfor have en negativ indflydelse på båndet mellem forælder og barn og præjudicere uskyldiges sag, da de kan få en dårligere afgørelse på grund af den langvarige adskillelse.

Menneskerettighedsdomstolen kræver, at myndighederne gør deres ypperste for at genforene barnet med den forælder, det er adskilt fra. Dette gælder også i tilfælde, hvor den anden forælder modsætter sig eller aktivt modarbejder kontakt med barnet. Vejledningen mangler klare retningslinjer for at sikre, at myndighederne træffer alle nødvendige foranstaltninger for at genforene barnet og forælderen. Der er heller ingen specifikke krav om at pålægge mediation eller løse uoverensstemmelser mellem forældrene.

Det kan derudover hævdes, at vejledningens kvalitet for midlertidigt samvær er så utilstrækkelig og ringe, at den ikke opfylder kravene i EMD's "in accordance with law" kriterium, som kræver, at den nationale lovgivning og praksis er klart defineret, forudsigelig og beskytter enkeltpersoners rettigheder og friheder.

3. Konklusion

De danske vejledninger for midlertidigt samvær harmonerer ikke med principperne og praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Vejledningernes manglende beskrivelse af principper om proportionalitet, retssikkerhed, familiebåndets betydning og pligten til en genforeningsindsats risikerer, at danske børn og forældre systematisk bliver ofre for urimelige afgørelser, der ikke tjener barnets bedste interesser og ikke respekterer forældrenes ret til familieliv.

For at rette op på disse uoverensstemmelser mellem dansk retspraksis og principperne fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) bør vejledningerne omskrives.

Det anbefales derfor at følgende formuleringer indskrives i de danske vejledninger:

Anbefalinger: Forbedringer af vejledningens formuleringer

Følgende anbefalinger er struktureret ud fra type-situationer og menneskerettens almindelige udgangspunkt - hvor forældre er egnede og har kontakt og samvær med

sine børn. Derfra går anbefalingerne videre til stadig mere alvorlige situationer med beskyldninger og reelle problemer mellem forældrene selv og til sidst de situationer med beskyldninger og beviste overgreb på børnene, hvor dybere indgreb og begrænsninger i familielivet kan være nødvendige.

Lovens udgangspunkt - Formodning for samvær og familieliv mellem forældre og deres børn

Børn og forældre har ret til familieliv med hinanden. Barnets tarv kræver, at barnet får lov til at bevare og udvikle bånd til sine forældre, idet barnet ellers vil miste kontakten til sine rødder. Det er derfor den altovervejende hovedregel at Familieretshuset skal fastsætte samvær mellem børn og dets forældre, hvis der hverken er nogen kontakt, eller fastsat nogen samværsordning. Kontakten skal iværksættes hurtigst muligt idet forholdet mellem forælderen og barnet risikerer at lide varig overlast, hvis der i en periode ikke er nogen kontakt.

Familieretshuset skal derfor fastsætte et midlertidigt samvær under sagens behandling. Afhængigt af barnets alder og modenhed, og bånd til dets forældre, skal samværet, så vidt det er praktisk muligt, fastsættes på ligeligt grundlag mellem forældrene.

Dette bør iværksættes hurtigst muligt.

Konflikter mellem forældrene og anklager om psykisk vold

Familieretshuset har efter den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis pligt til at bistå forældrene med at overvinde konflikter og samarbejde med hinanden for børnenes bedste. Denne pligt gælder også i de tilfælde, hvor parterne har haft sådanne uenigheder og skænderier, som er forventelige under et almindeligt samliv, og særligt i de situationer, som nødvendiggør at Familieretshuset må træde ind for at løse forældrenes konflikt, fx hvis forældrene er gået fra hinanden og er uenige om, hvordan barnets tarv bedst varetages.

I alvorlige tilfælde, hvor verbale angreb og nedværdigende behandling har været ensidig, kontinuerlig og særligt grov, at det har kunnet styre den forurettede forælders adfærd, så kan dette opfylde den juridiske definition på psykisk vold.

Familieretshuset skal i alvorlige og kvalificerede tilfælde overveje, at friholde forældre fra den almindelige forpligtelse til at samarbejde og have kontakt med den anden forælder for barnets bedste. Hvis mediation, samarbejdskurser eller andre tiltag kan forløse parternes konflikt eller verbalt misbrug, skal Familieretshuset iværksætte dem jf. Danmarks internationale forpligtelser.

I de særligt alvorlige og kvalificerede forældrekonflikter, hvor Familieretshusets pligt til at forløse parternes konflikt må anses for udsigtsløs, kan det være mest rimeligt, at forældrene ikke skal pålægges selv at have kontakt med hinanden fx. i forbindelse med udleveringer til samvær, idet den angiveligt forurettede ellers ville tvinges til at mødes med sin potentielle gerningsmand. Derfor bør Familieretshuset fastsætte midlertidigt samvær mellem barnet og dets samværsforælder på en sådan måde, at kontakten mellem forældrene minimeres.

Konkret kan samværet fx. fastsættes ved at overleveringer af barnet sker uden om parterne selv, hvor der sker afhentning og afleveringer ved barnets institutioner eller foretages af andre neutrale parter.

Påstande om psykisk vold mellem forældrene, som ikke konkret er underbygget, og som ikke opfylder den juridiske definition, bør som udgangspunkt ikke føre til, at forældre kan friholde sig fra den almindelige forpligtelse til samarbejde for barnets bedste.

Som udgangspunkt kan verbale konflikter og påstande om psykisk misbrug, der alene angives at foregå mellem forældrene, ikke begrunde, at der gøres indgreb i familielivet mellem den beskyldte forælder og barnet, ved at forælders uledsagede samvær fratages, og gøres overvåget.

I de ganske særlige og alvorlige tilfælde, hvor forældres indbyrdes konflikt fører til, at der kan være konkret grund til at befrygte, at barnet tager skade af kontakten til en beskyldt forælder, kan Familieretshuset fastsætte overvågede samvær mellem den mistænkte forælder og barnet, idet den samtidig iværksætter børnesagkyndig undersøgelse af forholdet mellem forælderen og barnet.

Hvis rapporter fra overvågede samvær eller den børnesagkyndige undersøgelse ikke viser konkrete faresignaler, bør samværet som udgangspunkt gøres uledsaget hurtigst muligt.

Påstande om vold mellem forældrene

Når Familieretshuset behandler sager om samvær, hvor der er beskyldninger om fysisk vold mellem forældrene, må der fra Familieretshusets side udøves et skøn og en betydelig hensyntagen til den angiveligt forurettedes perspektiv og sikkerhedsmæssige situation. Dette skøn bør udøves på baggrund af en skriftlig udtalelse fra politiet, som dels redegør for, hvad der er blevet anmeldt af forbrydelser, samt hvad politiet vurderer er den aktuelle sikkerhedsrisiko for den angiveligt forurettede. Mistænktes ret til partshøring følger af forvaltningslovens § 19.

Såfremt der ifølge politiet er en væsentlig sikkerhedsrisiko, eller er tale om tilstrækkeligt alvorlige og troværdige anklager om forbrydelser begået overfor den

anden forælder, skal Familieretshuset ved midlertidig afgørelse tilrettelægge samvær mellem barnet og den mistænkte forælder, så det mest muligt minimerer kontakten mellem den mistænkte og angiveligt forurettede.

I de tilfælde, vil det være mest rimeligt, at forældrene ikke skal pålægges selv at have kontakt med hinanden i forbindelse med udleveringer til samvær, idet den angiveligt forurettede ellers ville tvinges til at mødes med sin potentielle gerningsmand, hvorfor Familieretshuset midlertidigt bør fastsætte samvær på denne måde i de tilfælde, hvor der ikke er konkret grund til mistanke om upassende adfærd direkte overfor barnet.

Overleveringer af børn kan derfor med fordel ske uden om parterne selv fx. gennem fastsat samvær, hvor der er afhentning og afleveringer ved barnets institutioner. I kvalificerede og alvorlige sager, hvor påstande om vold mellem forældre er troværdige og der kan være konkret grund til at befrygte, at barnet vil tage skade af kontakten til en beskyldt forælder, kan Familieretshuset fastsætte overvågede samvær mellem den mistænkte forælder og barnet, idet den samtidig iværksætter børnesagkyndig undersøgelse til belysning af forholdet mellem forælderen og barnet.

Såfremt der i forbindelse med overvågede samvær ikke konstateres væsentlige faresignaler, bør Familieretshuset overveje midlertidigt at fastsætte samvær uden overvågning, men hvor samvær kan gennemføres uden kontakt mellem forældrene, hvis begrundet mistanke om overgreb på den anden forælder består.

Hvis der under overvågede samvær konstateres faresignaler eller problemer med samværene, skal Familieretshuset bestræbe sig for at forløse problemerne, så samværet kan gennemføres. Samværene bør som hovedregel forblive overvågede indtil sagen kan afgøres endeligt af Familieretten, idet barnets relation med den beskyldte forælder risikerer at lide skade og at barnet dermed mister kontakt med sine rødder, hvis samværet afskæres.

Det følger af Danmarks internationale forpligtelser, at barnets tarv kræver, at barnet skal have kontakt med sine forældre med mindre det vil skade dets helbred og udvikling eller at forælderen er særligt uegnet.

Hvis overvågede samvær efter nøje begrundelse kan vurderes at skade barnets helbred og udvikling, skal Familieretshuset træffe afgørelse om at indstille kontakten. Familieretshuset har efter Danmarks internationale forpligtelser en bunden opgave om at træffe alle rimelige sagsskridt for at bestræbe sig på at bevare kontakten mellem barnet og dets forælder.

Forældre som beskyldes for skadelig adfærd overfor børnene

I tilfælde hvor der ikke er faldet dom, men hvor der som følge af beskyldninger, f.eks. i form af en politianmeldelse, eller en krisecentererklæring kan være begrundet mistanke om, at en forælder udsætter barnet for vold eller anden adfærd, der

undergraver barnets tarv, bør der fastsættes overvåget samvær mellem den mistænkte forælder og barnet og udarbejdes en børnesagkyndig undersøgelse til belysning af forholdet mellem forældrene og barnet.

Overvågning vil sikre at barnet ikke kan forulempes af forælderen, og samtidig sørge for at barnet ikke mister kontakt til en forælder, der er uskyldigt beskyldt i en periode, hvor de faktiske forhold i sagen endnu ikke kan afklares med sikkerhed.

Indskrænkningen i samværsretten mellem forælder og barn, der følger af en afgørelse om overvåget samvær udgør et indgreb og indblanding i barnets og forælderen ret til familieliv, som skal kunne retfærdiggøres og som skal være proportionalt.

Derfor skal Familieretshuset, i tilfælde hvor der ikke er foretaget politianmeldelse eller hvor politiet ikke aktivt efterforsker eller på anden måde strafferetligt forfølger en sag, være agtpågivende for ikke at gøre indgreb i familieliv og samvær på et partisk grundlag, idet forældre, der fremsætter beskyldninger ellers vil få en veto over hvorvidt den anden forældres samvær skal være overvåget eller ej, hvilket giver mulighed for misbrug af myndighederne, at fremmedgøre den anden forælder og undergrave retten til familieliv mellem barnet og dets forælder.

Hvis et overvåget samvær gennemføres og der i rapporterne fra de overvågede samvær ikke konstateres faresignaler, eller andet der kan bestyrke og underbygge en mistanke, skal Familieretshuset overveje at fastsætte samvær uden overvågning.

Familieretshuset noterer eventuelle faresignaler, som konstateres under overvågede samvær mellem forælderen og barnet til brug for Familierettens afgørelse.

Familieretshuset skal som udgangspunkt afstå fra at afbryde al kontakt mellem forældre og børn på baggrund af mistanke alene.

Overvågede samvær fortsættes, medmindre der er konkrete holdepunkter for en vurdering om, at fortsatte overvågede samvær vil undergrave barnets helbred og udvikling.

Rapporter fra disse samvær vil kunne tjene som bevis for at belyse situationen mellem forælderen og barnet til brug for Familierettens endelige afgørelse.

De tilfælde hvor samvær bør afskæres:

Kun i de mest ekstraordinære og særlige tilfælde, hvor barnets kontakt med dets forældre vil skade dets helbred og udvikling, eller at forælderen er særligt uegnet, kan samvær afbrydes.

Det følger af dansk og international ret at børn har ret til beskyttelse mod vold og

anden umenneskelig og nedværdigende behandling. En forælder har ikke ret til at udsætte et barn for misbrug og et voldeligt og usikkert miljø. Hvis barnet bliver udsat for vold og misbrug, vil det kompromittere dets helbred og udvikling.

Familieretshuset skal derfor ikke udlevere børn til misbrug gennem samvær.

Der vil være tilfælde, hvor forældre er dømt for at være voldelige eller på anden måde at have misbrugt barnet. I disse tilfælde skal Familieretshuset som hovedregel ikke fastsætte midlertidigt samvær, da der ikke vil være grund til tvivl om, at forælderen har udsat barnet for misbrug eller vold og i dennes varetægt vil være udsat for adfærd, et barn skal beskyttes mod.

I de tilfælde hvor barnet har en tilstrækkelig modenhed, og klart og utvetydigt udtrykker vedvarende modstand mod at have kontakt med en forælder, skal der ikke fastsættes samvær.

Udenfor disse tilfælde, bør modstand mod samvær fra barnets side altid undersøges og søges resolveret af Familieretshuset f.eks. gennem et støttet samvær, hvor Familieretshusets Børneenhed kan hjælpe til at genopbygge en relation, der er brudt eller ved at brydes.

Diskussion: Rækkevidden af anbefalingerne

Den menneskeretlige praksis for retten til familieliv er omfattende, og Social- og Ældreministeriet opfordres derfor til i sin helhed at bringe vejledningen i overensstemmelse med principperne fra menneskerettighedsdomstolen.

Anbefalingerne er udarbejdet for at rette op på de mest alvorlige uoverensstemmelser og mangler, hvor risikoen for krænkelse af konventionen og urimelige afgørelser er størst.

Problemet med indgreb i uskyldige forældres familieliv vil formentligt blive endnu større, når Lov nr. 753 af 13-06-2023 træder i kraft.